

המדיניות הקרקעית והחקלאית של הממשלה

חיים אורון*

השאלה של המדיניות הקרקעית בישראל, שהיא ללא ספק אחת מאבני היסוד בכל דיון ובכל התלבטות על דמותה של החקלאות בטווח הנראה לעין, היא אכן פינה אשר אם לא יגובשו מחדש הסכמות לגביה, לא ניתן יהיה למצוא את הכיוון הנכון ללכת בו. את הנושא הזה אפשר לבחון מכמה נקודות ראות: האחת, מנקודת המבט של השימוש בקרקע. השנייה, מנקודת המבט של הבעלות על הקרקע. השלישית, מנקודת המבט התיכנונית. והרביעית, מנקודת המבט של מי שאחראי על הרזרבה הקרקעית, מי ישתמש בה ואיך ישתמשו בה, או בסלנג המקובל, "שינוי ייעוד".

אנו חיים בימים של ערעור מוסכמות כמעט בכל תחום, גם בתחום המדיניות הקרקעית. ימים שבהם מסגרות, נורמות והסכמות, שהתגבשו לעתים במשך מאה שנה, לעתים במשך חמישים שנה, או אף פחות, עומדים למבחן, לביקורת ולדיון מחודש, ולא רק על ידי אנשים שכל מטרתם להיות "שוחטי פרות קדושות". כדרך הטבע המחלוקות בתחומים האלה רבות ועמוקות. אך על עובדה אחת, כך אני מניח, לא תהיה מחלוקת: בתחום המקרקעין כלל אין מדיניות ממשלתית ובוודאי אין מדיניות לאומית.

אין בכוונתי וגם לא ביכולתי לעסוק בכל ים התחומים בנושא הקרקעי, אבל נראה לי ששוב להתייחס, כשר החקלאות, לנקודת המבט של משרד החקלאות או של החקלאות ושל ההתיישבות, ולקשור אותה גם לתחומים נוספים. השאלה של המדיניות הקרקעית בישראל, שהיא ללא ספק אחת מאבני היסוד בכל דיון ובכל התלבטות על דמותה של החקלאות בטווח הנראה לעין, היא אכן פינה אשר אם לא נגבש מחדש הסכמות לגביה, לא נוכל למצוא את הכיוון הנכון ללכת בו. את הנושא הזה אפשר לבחון מכמה נקודות ראות: האחת, מנקודת המבט של השימוש בקרקע. השנייה, מנקודת המבט של הבעלות על הקרקע. השלישית, מנקודת

---

* הכותב הוא שר החקלאות.

המבט התיכנונית. והרביעית, מנקודת המבט של מי שאחראי על הרזרבה הקרקעית, מי ישתמש בה ואיך ישתמשו בה, או בסלנג המקובל, "שינוי ייעוד".

בכל מגוון נקודות הראות האלה דבר אחד ברור: במצב הקיים אי אפשר להמשיך, כי כיום לכל מקום שאתה מנסה לזוז בתחום הקרקעי, אתה, למעשה תקוע. העובדה שמועצת מינהל מקרקעי ישראל לא מתכנסת כבר חצי שנה, היא ביטוי למשבר ארגוני, אבל היא גם ביטוי למצב ה"תקיעות" שבו אנו מצויים. העובדה שחלק מהחלטות המינהל מתגלגלות בבתי המשפט או שהן בלתי ישימות גם מתוך הערכת המינהל שצריך לשנות אותן — גם היא חלק מ"התקיעות" שבה אנו נתונים.

אדמות הלאום, בבעלות הלאום, שנרכשו כחוק, אסור שיעברו לידיים לא יהודיות

יחיאל לקט

לפני זמן לא רב הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק מטעם חברי הכנסת אמנון רובינשטיין ודן מרידור, שבה מצוי תיקון לחוק מקרקעי ישראל, שמטרתו להפקיע מקרן קימת את הזכות לתת את הסכמתה כאשר מעבירים או מחכירים לידיים לא יהודיות את הקרקע שלה, שהיא נכס של העם היהודי. נכון שמדברים רק על חכירה אבל במציאות הישראלית של היום כללי החכירה הם כמעט כמו העברת בעלות — ומשמעות הצעת החוק, אם תתקבל, שניתן יהיה להעביר את קרקעות הלאום היהודי לבעלות לא יהודית.

הבסיס להצעת השינוי בחקיקה היא המחשבה כאילו המצב הקיים פוגע ביסוד השוויון בין כל אזרחי המדינה ויוצר אי שוויון לגבי חלק מהאוכלוסייה. במהות הדברים הרי זה למעשה המשך הוויכוח הציבורי בשאלה היסודית שעליה ניטשת מחלוקת: האם ישראל היא מדינת העם היהודי או מדינת כל אזרחיה, והאם קרקעות בבעלות לאומית — ובמלה לאומית, אני מתכוון מנקודת הראות של העם היהודי — ניתנות למכירה למי שאינו יהודי.

אין לי כל ויכוח עם אמנון רובינשטיין או עם דן מרידור בנושא אחד: המדינה אכן צריכה להעניק יחס של שוויון לכל אזרחיה. גם דעתי היא כי למדינת ישראל, באמצעות מינהל מקרקעי ישראל, יש חובה לנהוג מנהג של שוויון בכל האזרחים. אולם לא זה המצב לגבי קרקעות קרן קיימת. קק"ל היא הבעלים של בין 15 ל-17 אחוזים מקרקעות המדינה, המוגדרות כקרקע הלאום. הקרקעות האלה, שבבעלות קק"ל — שנרכשו בפועל

(המשך בעמוד 22)